

”De multinationella företagen agerar respektlöst”

Foto: Max da Rocha

MST bildades 1984 och är en del av det regionala småbrukarnätverket Cloc/La Vía campesina. De arbetar främst utifrån tre mål - kampen för jord, jordreform och social förändring. MST samlar cirka 1,5 miljoner av Brasiliens jordlösa och är en av de starkaste folkrörelserna i hela Latinamerika.

I Brasilien pågår en ständig jakt på odlingsbar mark. Stora företag, stater, pensionsfonder och andra aktörer köper upp stora markområden medan småbrukare och ursprungsfolk i stor utsträckning berövas sin mark. Möt Ednalva Moreira Gomes, aktivist i MST, de jordlösa småbrukarnas rörelse, som kämpar för alternativa jordbruksmetoder.

Dagen innan Ednalva Moreira Gomes ska åka till Finland för att delta på det svensk-finska företaget Stora Enso's bolagsstämma träffas vi i Stockholm. Hon är trött efter två veckors föreläsande runt om i Sverige, men utstrålar ändå ett stort engagemang och berättar om sina erfarenheter från Brasilien.

– Landgrabbing har pågått i Brasilien sedan koloniseringen på 1500-talet - än idag kan landet därför betraktas som koloniserat, säger Ednalva.

– Dagens enorma markkoncentration skapar stora konflikter mellan de stora företagen och småbrukare som vill ha laglig rätt till sin mark. Brasilien kan ses som en oligarki där få stora privata företag har makten över jorden.

Storjordbruken specialiserar sig

på massproduktion av ett fåtal varor för export, exempelvis soja, etanol och sockerrör. Samtidigt står småbrukarna för 75 procent av den mat som produceras för Brasiliens egen räkning. Ednalva menar att det är ett tecken på att Brasilien har kapacitet att satsa på matsuveränitet, där lokalbefolkningen själva har rätten att bestämma över sin matproduktion, men att landets politiska situation inte tillåter detta.

– Många småbrukare tvingas idag in till städerna där det råder en utbredd arbetslöshet och hög brottslighet.

Siffror från den brasilianska regeringen visar att fem miljoner människor vill återvända till jordbruket, men samtidigt sympatiserar den brasilianska regeringen allt mer med de stora företagen, vilket försvårar detta.

– Under 2012 röstades det exempelvis igenom en ny skrivning i den brasilianska miljölagstiftningen som benådar markägare som gjort olagliga skogsavverkningar innan 2008, förklarar Ednalva.

Förstör miljön

Brasilien är indelat i sex olika biomer, unika biologiska miljöer som reglerar naturens balans, vilka hotas när de stora företagen tar över allt mer mark i landet.

– De multinationella företagen agerar respektlöst - de förstör den biologiska mångfalden, finansierar politiker och tränger bort ursprungsfolk, förklarar Ednalva.

Hon påpekar att Brasilien är det land i världen som använder mest kemiska bekämpningsmedel. Slår man ut den totala användningen på Brasiliens 200 miljoner invånare

blir det 5,2 liter gifter per person och år.

– När det uppstår allt fler monokulturer (plantage där bara en gröda odlas) skapas ”gröna öknar”, regnskogen skövlas och växtgifter sprids i naturen. Samtidigt ökar fattigdomen där dessa företag är verksamma.

Ett hållbart alternativ till storskaligt jordbruk är agroekologi, vilket innebär en produktion för hälsosamma livsmedel utan gifter.

– Det är ett odlingsätt som skulle öka tillgången på mat samtidigt som det är ett sätt att respektera den biologiska mångfalden, menar Ednalva.

Kämpar för ett kollektivt ägande

MST kämpar för att småbrukare ska kunna återvända till landsbygden och sin jord. Men det faktum att Brasilien är en del av det globala kapitalistiska systemet, där den ekonomiska tillväxten styr och där vanliga människor inte längre

“De multinationella företagen agerar respektlöst - de förstör den biologiska mångfalden, finansierar politiker och tränger bort ursprungsfolk.”

Ednalva Moreira Gomes under vykortsoverlämningen för schyssta pensionsinvesteringar i Stockholm den 17 april i år.

Text: Jenny Mörk

har makten att bestämma över sina egna liv och utveckling, gör kampen hård. Sedan bildandet av MST har de på egen hand eller tillsammans med liknande organisationer, trots det, lyckats återerövra odlingsmark till över en miljon jordlösa.

– Till skillnad från kapitalismens individuella förhållningssätt kämpar vi för kollektivt ägande. Ofta vinner MST tillbaka mark genom att ockupera den. Det innebär att jordlösa går samman och bosätter sig på obrukad mark, mark som har oklara ägarförhållanden eller mark där internationella företag är verksamma.

– Genom flera olika medel försöker vi också påverka storgodsägare, ansvariga för de multinationella företagen, nationella och internationella politiker. Vi arbetar tillsammans med flera olika samhällsgrupper; ursprungsfolk, ungdomar, studenter och parlamentarer, som alla stödjer arbetet. Vi driver också skolor där vi främst utbildardeltagarna i hållbar utveckling.

Kampen mot miljöförstöring och för fler rättigheter för jordlösa kan i många fall vara mycket riskfull. Från slutet av 2012 och fram till idag har 49 personer från MST och andra miljöaktivister mördats i Brasilien, en lönnmördare lejda av markägare.

Kollektivt framför enmansväldet

MST och flera andra organisationer anser att en fungerande politik innebär närvaro på landsbygden, att folk känner sig trygga att bo där. Det kan få fler att flytta till lands-

bygden och satsa på småskaligt jordbruk.

– En väl fungerande landsbygd i Brasilien grundar sig i erfarenheter och kollektivt ägande, inte att varje familj har sin del.

Nya kollektiva förhållningssätt behöver skapas och därför försöker MST stärka småskaliga producenter och lokala marknader.

– Det bör finnas en infrastruktur för småbrukarnas jordbruk. Det skulle bidra till att varor från lokala marknader nådde ut till större matvaruaffärer på regional nivå. Ednalva menar även att ett internationellt samarbete är väldigt viktigt för att nå en förändring vad det gäller Brasiliens marksituation.

– Internationella rörelser kan hjälpa till att organisera mot de multinationella företagen, lokalisera vad som försiggår i landet, visa solidaritet och sprida information globalt.

Utvecklingen måste vara rättvis

Den svenska Andra AP-fondens investeringar i investeringsfonden TIAA-CREF Global Agriculture, en fond som bland annat köper upp jordbruksmark i Brasilien, är ett exempel där internationell solidaritet behövs för att motverka utvecklingen. Andra AP-fonden har investerat 181 miljoner hittills i fonden, men väntas investera 450 miljoner. Likaså har det svensk-finska företaget Stora Enso en mängd eukalyptusplantage för

cellulosaproduktion i Brasilien. Plantage som bidrar till att torka ut vattenkällor och förgifta jorden för lokala närboende småbrukare. – Detta agerande är inte förenligt med hållbara investeringar som skyddar den brasilianska befolkningen och miljön.

Ednalva menar att fler människor behöver förstå att det behövs ett globalt projekt mot kapitalismens statiska system.

– Utvecklingen måste vara kompatibel med att människor mår bra och därför kan inte vinst sättas framför grundläggande rättigheter.

Avslutningsvis passade Röster från latinamerika på att fråga Ednalva vad hon ansåg om kampanjen för schyssta pensionsinvesteringar som bland andra Latinamerikagrupperna driver.

– Jag vill rikta ett stort tack till alla för att de bidrar till att skapa en bättre värld. Det är glädjande att se hur de svenska medborgarna engagerar sig och vill stödja bland annat de jordbrukare i Brasilien som lever under svåra förhållanden och som kämpar för fler rättigheter. Att samarbeta över gränserna är en stor förutsättning för att det ska ske förändring.

Hugo Wigbrand

Praktikant Latinamerikagrupperna

Stöd MST och Cloc/Via Campesina i deras arbete mot landgrabbing i Brasilien och Latinamerika!
Ge ett bidrag på 90 10 17-4.

Ednalva Moreira Gomes

Ednalva Moreira Gomes från den brasilianska delstaten Espírito Santo har sedan 1986 varit aktiv i MST, de jordlösa småbrukarnas rörelse.

Ednalva besökte i april Sverige för att prata om landgrabbing, svenska företags agerande och AP-fondernas investeringar i Brasilien. Hon vill skapa en medvetenhet om den allvarliga marksituationen i Brasilien och vad konsekvenserna på människor och miljö blir av att företag köper upp stora markarealer. Samtidigt vill hon dela erfarenheter med svenska organisationer som arbetar med liknande frågor.